

Eğitim Bilimlerinde Kuramsal ve Uygulamalı Araştırmalar

Editörler:

Sibel OğUZ HAÇAT

Turhan ÇETİN

Bahadır KILCAN

Editörler: Doç. Dr. Sibel OĞUZ HAÇAT, Prof. Dr. Türhan ÇETİN, Prof. Dr. Bahadır KILCAN

EĞİTİM BİLİMLERİNDE KURAMSAL VE UYGULAMALI ARAŞTIRMALAR

ISBN 978-625-8516-25-8

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş

Dizgi-Grafik Tasarım: Beyza Nur Erdoğan

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Eğitim bilimleri, modern toplumların değişen ihtiyaçlarını karşılamak üzere sürekli olarak gelişmektedir. Bilgi üretiminin hızlandığı, öğrenme süreçlerinin çeşitlendiği ve eğitim politikalarının dönüşümsel bir nitelik kazandığı günümüzde, eğitim araştırmalarının teorik ve uygulama alanları giderek daha da belirleyici olmaktadır. Bu bağlamda, kuramsal yaklaşımlarla uygulamalı çalışmalar arasındaki ilişkiyi görünür kılmak, alana yönelik bilimsel katkıların niteliğini artırmada önemli bir rol üstlenmektedir.

Kitaptaki bölümlerle; araştırmacılar, eğitimciler, öğretmen adayları ve öğrenciler için nitelikli ve güncel bir başvuru kaynağın oluşturulması hedeflenmiştir. Ayrıca, eğitim bilimlerinin kuramsal ve uygulamalı yönlerini bir arada ele alan araştırmaların yaygınlaştırılmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu bağlamda, disiplinler arası yaklaşımların nasıl uygulanabileceğine, temel değerlerin öğrenciler tarafından nasıl içselleştirildiğine ve öğretim süreçlerinde yaratıcı yöntemlerin nasıl kullanılabileceğine dair yapay zekâ, sürdürülebilir eğitim, afet eğitimi, ekolojik vatandaşlık, sanat eğitimi, matematik eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi, beceri eğitimi, çevre eğitimi, farklılaştırılmış eğitim, dijital dönüşüm, öğretmenlik mesleği ve karakter eğitimi gibi farklı disiplinlerde önemli örnekler sunulmaktadır.

Eğitim bilimlerinde uygulamalı ve kuramsal araştırmalar başlıklı bu kitapta yer alan çalışmalar; öğrenme-öğretme kuramlarından öğretim tasarımı, eğitim politikalarından ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarına, bireysel farklılıklardan disiplinler arası uygulamalara kadar uzanan geniş bir yelpazede bilimsel tartışmalar sunmaktadır. Bu bağlamda, yukarıda değinilen farklı disiplinlere özgü yürütülen araştırmalar aracılığıyla hem alanlara özgü pedagojik yaklaşımlar hem de bu alanların çağdaş eğitim anlayışıyla ilişkileri kapsamlı biçimde ele alınmaktadır. Ayrıca, öğretim programlarının geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesine yönelik çalışmalar, eğitsel süreçlerin kuramsal temelini uygulama boyutuyla ilişkilendirerek alandaki güncel bilgi birikiminin bütüncül bir görünümünü sağlamaktadır. Böylece kitap, hem sahaya yönelik bulgular üreten uygulamalı araştırmalara hem de eğitimin temel kuramsal yapısını açıklamaya yönelik analitik çalışmalara yer vererek eğitim bilimlerinin farklı alt alanlarına dair derinlikli bilimsel katkılar sunmaktadır.

Bu esere katkıda bulunan tüm yazar, akademisyen ve araştırmacılara teşekkür ederiz. Kitabın, eğitim dünyasında yenilikçi ve ilham verici fikirlerin yayılmasına katkı sunmasını ve eğitime ilgi duyan herkes için bir referans kaynağı olmasını temenni ediyoruz.

21.12.2025

Editörler

İÇİNDEKİLER

Ön Söz..... iii

1. Bölüm: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yapay Zekâ Kullanımında Eleştirel Okuryazarlık Becerileri..... 1

Emine ÖZER, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-0341-7023

Prof. Dr. Bülent AKSOY, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7181-8008

2. Bölüm: Sınıf Öğretmenlerinin Atama Kavramına Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi 24

Prof. Dr. Yurdal DİKMENLİ, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3738-3095

Emine Buse ÇALIŞKAN, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

ORCID No: 0009-0006-2989-1697

3. Bölüm: Okul Temelli Program Geliştirme Yaklaşımı 42

Doç. Dr. İlkey AŞKIN TEKKOL, Kastamonu Üniversitesi

ORCID No:0000-0003-0964-1528

4. Bölüm: Uzaktan Eğitim Sistemlerinde Modern Dijital Dönüşüm..... 57

Ufuk GÜVEN, Düzce Üniversitesi

ORCID No:0000-0003-1977-6426

Behlül Bilal SEZER, Düzce Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4287-7460

5. Bölüm: İlkokul Matematik Dersinde Problem Kurma Öğretimi, Stratejiler ve Örnekleri..... 64

Arş. Gör. Dr. İlknur ÇARKCI, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi,

ORCID No: 0000-0003-3742-1936

Prof. Dr. Neşe IŞIK TERTEMİZ, Gazi Üniversitesi,

ORCID No:0000-0001-7033-7192

6. Bölüm: İlkokul Matematik Dersinde Farklılaştırılmış Öğretim..... 85

Dr. Nilay CEYLAN DALMAZ,

ORCID No: 0000-0001-7346-0903

Prof. Dr. Neşe IŞIK TERTEMİZ, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7033-7192

7. Bölüm: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çevre Etiği ve Ekolojik Vatandaşlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	112
<i>Elif DEMİR, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0009-0003-9338-8808	
<i>Prof. Dr. Ufuk KARAKUŞ, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-2915-464X	
8. Bölüm: Dünyada Çevre Eğitiminin Tarihsel Gelişimi	128
<i>Emine Nursena YILMAZ, Gazi Üniversitesi,</i>	
ORCID No:0009-0004-2781-081X	
<i>Prof. Dr. Ufuk KARAKUŞ, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No:0000-0002-2915-464X	
9. Bölüm: Neokonservatizm ve Neoliberalizmin Sosyal Bilgiler Eğitimine Yansımaları	143
<i>Dr. Onur GÜLERYÜZ, Bağımsız Araştırmacı</i>	
ORCID No: 0000-0002-7771-156X	
<i>Dr. Gökmen GÜNEŞ,</i>	
ORCID No: 0000-0001-8112-8062	
<i>Prof. Dr. Bahadır KILCAN, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0003-0646-1804	
10. Bölüm: Geleceğin Sürdürülebilir İnşasında Dönüştürücü Öğrenme	158
<i>Dr. Hüseyin KARAASLAN, Süleyman Demirel Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0001-9156-5856	
11. Bölüm: Göç Olgusu, Mülteci Sorunu ve Eğitim.....	176
<i>Sümeyye ORHAN, Düzce Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0009-0006-4226-6095	
<i>Doç. Dr. Erol SÖZEN, Düzce Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-0522-4527	
12. Bölüm: Eğitimde Sürdürülebilir Sanat Uygulamaları: Çevre Bilinci Geliştirmede Sanatın Rolü	198
<i>Hülya NİGAR ATAR, Düzce Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0009-0005-9310-5884	
<i>Doç. Dr. Erol SÖZEN, Düzce Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-0522-4527	

- 13. Bölüm: Yer Temelli Eğitim ve Sosyal Bilgiler Öğretimi..... 211**
Arş. Gör. Esra EKERBİÇER, Gazi Üniversitesi,
ORCID No:0000-0001-9762-858X
Prof. Dr. Hüseyin ÇALIŞKAN, Sakarya Üniversitesi
ORCID No:0000-0001-6849-1318
- 14. Bölüm: Sosyal Bilgilerde Stem Uygulamaları..... 220**
Dr. Fatih ACAR, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-8694-4883
Doç. Dr. Sibel OĞUZ HAÇAT, Kastamonu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-0764-1279
- 15. Bölüm: Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Katılım Becerileri ve Sosyal Sorumluluk Deđerlerinin İncelenmesi..... 245**
Fatma Zehra SARIKAN
ORCID No: 0009-0004-8657-4335
Prof. Dr. Gökçe KILIÇOĐLU, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6125-1853
- 16. Bölüm: Ortaokul 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Paris İklim Anlaşması Çerçevesinde İncelenmesi 275**
Yunus ŞİMŞEK, İnönü Üniversitesi
ORCID No:0000-0003-1264-3364
Prof. Dr. Gökçe KILIÇOĐLU, Gazi Üniversitesi
ORCID No:0000-0002-6125-1853
- 17. Bölüm: Geleceğin Sınıf Öğretmenlerinin Gözünden Matematiđe “Erişim” 297**
Dr. Öğr. Üyesi. Saniye Nur ERGAN, Ordu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4782-7710
- 18. Bölüm: Ortaokul Programlarında Ekolojik Vatandaşlık Konularının İncelenmesi 311**
Prof. Dr. Nadire Emel Akhan, Akdeniz Üniversitesi
ORCID No:0000-0003-3628-8571
Alihan Selimođlu, Akdeniz Üniversitesi
ORCID No:0009-0007-3508-3917

19. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Afet Eğitimi.....	338
<i>Doç. Dr. Serpil DEMİREZEN, Akdeniz Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-4399-694X	
<i>Ayşe Duygu ÖZMEN, Akdeniz Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0009-0005-1312-7988	
20. Bölüm: Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Gözünden 21.Yüzyılda Öğretmenlik Mesleği.....	361
<i>Ar. Gör. Dilara AKYAR YAĞDIRAN, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No:0000-0001-7935-3789	
<i>Ar. Gör. Ecem ÇELİKKOL, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No:0000-0001-6629-0854	
<i>Ar. Gör. Dr. Yasemin SÖNMEZ GÜMÜŞHAN, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No:0000-0003-2148-0122	
21. Bölüm: Görsel Sanatlar Dersinde Öğrencilerin Derse Yönelik Tutumları ile Resimlerin Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	388
<i>Doç. Dr. Selma ASLANTAŞ, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0003-3386-8095	
<i>Mustafa Burak KOÇ, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0009-0003-0929-5140	
22. Bölüm: Günlük Yaşantı Kapsamında Kültürün Çocuk Resimlerine Yansıma Biçimleri	404
<i>Doç. Dr. Selma ASLANTAŞ, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0003-3386-8095	
<i>Özge GÜRSOY, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi</i>	
ORCIDNo: 0009-0001-0886-7966	
23. Bölüm: Sanat Eğitiminde Yenilikçi Müze Eğitiminin Uygulanması: Tofaş Anadolu Arabaları Müzesi Örneği.....	424
<i>Doç. Dr. Nagihan UYSAL, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0003-0019-0003	
24. Bölüm: Kamusal Sanatın İzleri: Antakya Okuması	443
<i>Dr. Öğr. Üyesi Ceyhan VURUCU, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-2148-1857	
<i>Prof. Dr. Şeniz AKSOY, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0001-5101-2691	

25. Bölüm: Sosyal Uyumun Pragmatist Boyutu.....	457
<i>Aylin UZUN, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-3937-8946	
26. Bölüm: Martin Buber Felsefesinde Karakter Eğitimi.....	463
<i>Aylin UZUN, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-3937-8946	
27. Bölüm: Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Akran Zorbalığı.....	474
<i>Öğr. Gör. Alparslan ÜNSAL, Kastamonu Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-8336-8606	
28. Bölüm: Problem Davranışlar ve Çözüm Önerileri:	
Okul Öncesi Dönem.....	482
<i>Öğr. Gör. Alparslan ÜNSAL, Kastamonu Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-8336-8606	
29. Bölüm: İlkokulda Matematiksel Düşünmenin Bilişsel	
Temelleri, Süreçleri ve Eğitimdeki Rolü:	
Teorik Bir Çerçeve.....	489
<i>Dr. İsmet ERYILMAZ, Güzelpınar Yavuzlar Balıkçılık İlkokulu</i>	
ORCID No: 0000-0003-4915-2227	
<i>Prof. Dr. Neşe IŞIK TERTEMİZ, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0001-7033-7192	
30. Bölüm: Düzenli Yoga Pratiklerinin Müzik Öğretmeni	
Adaylarının Durumluluk Kaygı, Sürekli Kaygı ve	
Algılanan Stres Düzeylerine Etkisi.....	519
<i>Prof. Dr. Birsen JELEN, Gazi Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0001-9712-4445	
<i>Ece ÜNALAN, Müzik Eğitimi</i>	
ORCID No: 0000-0003-1651-3209	
31. Bölüm: The Place of Data Mining in Education	538
<i>Prof. Dr. İrfan TOSUNCUOĞLU, Karabük University</i>	
ORCID No: 0000-0002-0213-3574	
<i>Asst. Prof. Dr. Şahin GÖK, İstanbul Gelişim University</i>	
ORCID No: 0000-0001-9509-3120	

1. BÖLÜM

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ YAPAY ZEKÂ KULLANIMINDA ELEŞTİREL OKURYAZARLIK BECERİLERİ

Emine ÖZER, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-0341-7023

Prof. Dr. Bülent AKSOY, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7181-8008

GİRİŞ

Dijital teknolojilerin ve özellikle yapay zekâ uygulamalarının gelişimi, bilgiye erişimi kolaylaştırırken, bilgiyi sorgulamadan kabul etme riskini artırmıştır. Bu nedenle bireylerin özellikle eğitim bağlamında, dijital bilgileri eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme becerisine sahip olmaları önem kazanmıştır. Bu noktada yapay zekâ, yalnızca teknolojik bir gelişme olmanın ötesinde bireylerin düşünme, öğrenme ve bilgiye yaklaşım biçimlerini derinden etkileyen bir unsur haline gelmiştir.

Yapay zekâyâ ilişkin tanımlar, alan yazında oldukça geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Temelde yapay zekâ; makinelerin insan benzeri zekâ özellikleri sergileyerek öğrenme, uyum sağlama, karar verme, problem çözme ve plan yapma gibi bilişsel işlevleri yerine getirme kapasitesine sahip olmasıdır. Bu bağlamda yapay zekâ, insan davranışını taklit eden sistemlerden, çevresinden veri algılayarak eylem gerçekleştiren zeki ajanlara ve insan benzeri düşünme süreçlerine sahip yapılara kadar uzanan çeşitli biçimlerde tanımlanmıştır (Coppin, 2004; McCarthy, 2007; Russell ve Norvig, 2003; Sharma, Kawachi ve Bozkurt, 2019; Chen, Chen ve Lin, 2020). McCarthy (2007) bu alanı “akıllı makineler yapma bilimi ve mühendisliği” olarak tanımlarken; Russell ve Norvig (2003), yapay zekâyı hem rasyonel kararlar alan akıllı ajanlar hem de insan davranışını taklit eden sistemler çerçevesinde ele almıştır. Chen, Chen ve Lin (2020) ise yapay zekâyı, insan benzeri bilişsel yetenekler sergileyen yapay sistemler olarak görmektedir. Sharma, Kawachi ve